

**ЕКОНОМІЧНА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЯК УМОВА ЇЇ ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО РОЗВИТКУ**

У статті досліджений вплив економічної результативності якості вищої освіти на її випереджаючий розвиток, визначені напрямки підвищення якості вищої освіти

In the article influence of economical potency of quality of higher education on her advance development had researched, courses of raise of quality of higher education had determined.

Ключові слова: *якість, вища освіта, результативність, управління, державний освітній стандарт, освітні послуги, ринок праці, підготовка фахівців, випереджаючий розвиток.*

Вступ. При модернізації системи освіти досягнення стратегічних цілей потребує фундаментальних змін в діях і інтересах основних органів управління освітою, навчальних закладів, викладацького складу й споживачів (студентів, батьків, підприємств, суспільства) освітніх послуг. Тому важливо проведення ретельно збалансованої політики реформ, спрямованої на досягнення економічного зростання, підвищення ефективності ресурсоспоживання. Для цього необхідно досягти макроекономічного балансу між якістю освіти і якістю економічного розвитку, через підвищення ефективності й конкурентоспроможності вищої освіти, її випереджаючого розвитку, зростання привабливості освіти для вкладення коштів інвестування підприємств, організацій і громадян. В перспективі це дозволить досягти в професійній підготовці міжнародних стандартів якості, і підготовлені фахівці зможуть стати провідною ланкою у всіх сферах економіки. Адже випускники ВНЗ повинні володіти знаннями й уміннями, необхідними для забезпечення конкурентоспроможності товарів, що випускаються, і наданих послуг, бути максимально компетентними й самостійними в реалізації і оновленні знань відповідно до високої динамічності сфери праці.

Якість вищої освіти можна визначити як єдність процесу й результату, а також нерозривний взаємозв'язок з умовами й управлінням, що реально формує вищу освіту як систему, як сферу духовного виробництва, становлення й розвитку людини, а також її підготовку як фахівця. Разом з цим, необхідне розуміння того, що професіоналізм в цей час – це не стільки характеристики продуктивності праці і якості знань випускників, скільки особливості мотивації їхньої особистості, устремління, ціннісної орієнтації.

Тому у вищому навчальному закладі необхідно створити таку атмосферу, щоб всі суб'єкти освітнього процесу знаходилися в умовах, що вимагають від них високої самовіддачі, творчого відношення до праці, щоб педагоги були зацікавлені у високій якості своєї праці. Тільки в такому аспекті можна розглядати підвищення результативності функціонування системи управління якістю вищої освіти у вузі.

Різні аспекти проблеми якості вищої освіти в Україні досліджувалися в роботах відомих вітчизняних науковців: В. Кременя, М. Степка, В. Огнев'юка, М. Згуровського, В. Журавського, В. Астахової, Я. Болубаша, В. Боброва, та інших. Але не дивлячись на те, що термін "якість освіти" широко використовується в сучасній освіті, однак можна з повною впевненістю сказати, що питання економічної результативності якості вищої освіти до кінця не розкриті.

Постановка завдання: дослідити вплив економічної результативності якості вищої освіти на її випереджаючий розвиток; визначити напрями підвищення якості вищої освіти.

Результати. На сучасному етапі досягнення економічних результатів управління якістю вищої освіти в умовах її випереджаючого розвитку можна досягти, вирішивши задачу формування системи її управління [1, с. 46].

Одним з напрямів виступає формування державної політики в області якості вищої освіти й створення державної системи. Реалізація даного напрямку дозволить сформувати статистичний, управлінський, стандартизаційний, суспільний, підсумковий, незалежний контроль якості освітніх програм і послуг. Для реалізації цього завдання необхідно розробити й впровадити державну програму зростання якості освіти в Україні на певний період. Це надасть можливість добитися випереджаючого розвитку вищої освіти, актуалізувати зміст й підвищити якість професійної підготовки з орієнтацією на міжнародні стандарти якості. У рамках державної програми зростання якості повинна здійснюватися розробка регіональних і локальних програм підвищення якості освітніх послуг. Реалізована система управління якістю дозволить змінити взаємодію регіональних і державних органів в рішенні цієї проблеми. Результат від даних перетворень – випереджаючий розвиток вищої освіти, її практична спрямованість, підвищення об'єктивності прогнозування потреб ринку праці фахівців.

Напрямом підвищення якості вищої освіти виступає створення системи державної сертифікації професійних освітніх програм і послуг. Терміни дії сертифікатів можуть бути обмежені декількома (наприклад, п'ятьма) роками. Державна сертифікація повинна оцінювати й давати можливість підвищення якості освітніх програм і послуг. Тому в її основу доцільно покласти принципи обов'язковості, з одного боку, і добровільності для оцінки якості росту, з іншого.

Різномірність сертифікатів повинна давати вищому навчальному закладу право на виконання державного замовлення, на одержання податкових пільг і пільгових кредитів, на підготовку іноземних фахівців, на

одержання більш високого статусу. Це надасть можливість збільшити інвестиційну привабливість освітніх послуг. Введення “золотого сертифіката якості” дозволить створити на конкурсній основі експериментальну базу для розвитку вищої освіти й ще більше вдосконалити систему її якості. Результатом цього комплексу заходів виступає конкурентоспроможність вузів.

Створення незалежної експертизи системи якості вузів, професійних освітніх програм, освітніх послуг є одним з домінуючих напрямів підвищення якості вищої освіти. У ролі експертів можуть виступати служба зовнішнього аудита, центри незалежної діагностики оцінки якості наданих освітніх послуг. Цілі їх функціонування різні.

Задачею служби зовнішнього аудита є підтвердження відповідності професійних освітніх програм і послуг вже наявним стандартам. Підрозділи зовнішнього аудиту можуть в певних випадках давати висновки про відповідність освітньої програми або послуги державному освітньому стандарту певного рівня. Це особливо важливо, якщо вуз займається підготовкою фахівців по не відповідному йому профілю. Для такої категорії навчальних закладів аудиторська перевірка протягом певного відрізка часу повинна бути щорічною й обов'язковою. Негативний аудиторський висновок повинен позбавляти навчальний заклад права на ведення освітньої діяльності за тією або іншою програмою на певний строк. Результат – не будуть допускатися на ринок освітніх послуг навчальні заклади, які надають неякісні освітні послуги.

У центри незалежної діагностики оцінки якості наданих освітніх послуг повинна направлятися вся інформація про якість підготовки фахівців безпосередньо з ринку праці. Центри повинні відслідковувати рекламації на підготовку фахівців, стежити за їхнім кар'єрним ростом, спроможністю до самоосвіти. Після закінчення п'яти років можна ввести для випускників кваліфікаційний іспит зі спеціальності, який дасть можливість їхнього кар'єрного росту і зацікавить у самоосвіті.

У Великобританії, наприклад, вже майже 20 років діє система розробки стандартів і оцінки якості за участю роботодавця. Оцінку якості трудових навичок і видачу кваліфікаційних посвідчень здійснюють 180 некомерційних незалежних центрів оцінки, які спеціалізуються по певних професіях, їхню діяльність контролюють спеціальні урядові органи [2, с. 47–48].

В Україні подібні центри спроможні створити систему постійного моніторингу якості наданих освітніх програм і послуг, яка дасть можливість об'єктивно визначити рейтинг навчального закладу. Ці дані можуть постійно доводитися до зацікавлених в одержанні якісних освітніх послуг і висококваліфікованих фахівців. Основний результат від підвищення якості фахівців полягає в підвищенні інвестиційної привабливості вузів і зростанні відповідальності за якість навчання.

Інформація із центрів незалежної діагностики оцінки якості наданих освітніх послуг і результати аудиторської перевірки можуть протягом усього періоду функціонування навчального закладу акумулюватися в центрах стандартизації на територіальному, галузевому й державному рівні. З урахуванням цієї інформації можна ставити завдання одержання сертифікату відповідності певному рівню. Подібна система надасть можливість перевірки, виміру і оцінки якості підготовки фахівців, постійно проводити контроль основних показників якості освіти на основі зворотного зв'язку з ринком праці. Результат – навчальний заклад буде зацікавлений в зростанні якості вищої освіти не тільки в період перед атестацією, але й протягом всієї своєї діяльності, тобто зростає його відповідальність за якість.

Наступним напрямом підвищення якості вищої освіти є вдосконалення системи державних освітніх стандартів. Тут варто врахувати, що перегляд і вдосконалення системи державних освітніх стандартів можуть бути проведені відповідно до вимог сертифікації, тобто вони повинні бути гарантією якості вищої освіти. Необхідно при цьому гармонізувати вітчизняні стандарти з міжнародними, для чого доцільно стандартизувати систему управління якістю навчального закладу. Саме ця система здатна привести у відповідність не тільки педагогічні, але й управлінські, матеріальні й фінансово-економічні фактори розвитку вищої освіти, дозволить досягти випереджаючого розвитку професійної освіти даного рівня.

Доцільно ввести стандарт профільності навчального закладу. Даний захід дозволить уникнути дублювання в підготовці кадрів, усунути диспропорції й підвищити якість підготовки фахівців. В результаті державний освітній стандарт зможе стати основним інструментом управління якістю вищої освіти на державному рівні, стане соціальною гарантією для випускника і забезпечить його конкурентоспроможність на вітчизняному та світовому ринках праці. Результат при цьому полягає в тому, що забезпечується конвертованість вищої освіти всередині країни і за її межами для участі України в міжнародному поділі праці. Створення в кожному ВНЗ систем управління якістю є одним з найважливіших напрямків її підвищення [3, с. 100–101].

Висновки. В умовах сучасної економіки ефективним буде той напрямок розвитку, що заснований на підвищенні якості й освітньому маркетингу. Основною складовою даної системи повинне бути створення суб'єкта управління, відповідального за якість вищої освіти.

В основу системи менеджменту якості можуть бути покладені наступні комплексні заходи:

- встановлення лідируючої ролі суб'єкта управління в організації роботи з забезпечення якості підготовки фахівців;
- розробка напрямів і стратегії;
- використання потенціалу викладачів, співробітників, студентів;
- створення системи раціонального використання ресурсів;

- управління процесами забезпечення якості підготовки фахівців;
- впровадження організаційно-правової структури моніторингу, здатної всебічно відслідковувати ступінь задоволеності ринку праці якістю підготовки спеціалістів.

У результаті функціонування системи управління якістю на всіх етапах діяльності вищого навчального закладу можуть бути отримані такі результати, як:

- професійне зростання випускників ВНЗ;
- оперативне реагування на запити і скарги;
- аналіз рекламцій на якість підготовки фахівців;
- зростання рівня виконання гарантійних зобов'язань;
- розширення зв'язків з постійними й довгостроковими споживачами випускників.

Система управління якістю вищої освіти дасть ефект тільки в тому випадку, якщо вона буде відкритою і гласною. Результативність функціонування даної системи виражається в підвищенні якості підготовки фахівців протягом усього періоду навчання, а не тільки на виході.

З метою реалізації комплексу заходів по підвищенню якості вищої освіти необхідно створити умови для їхньої практичної реалізації. Основу може скласти державне й регіональне законодавство про введення системи якості в сфері освітніх послуг. Необхідні нормативно-правові акти в області вищої освіти, які чітко розмежовували б права й обов'язки в сфері сертифікації й стандартизації, визначили основні напрямки поточної діяльності, перспективного розвитку, виключали можливість дублювання.

Слід зазначити, що проблеми підвищення якості вищої освіти можуть бути успішно вирішені тільки комплексно на державному рівні. Результатом же стане випереджаючий розвиток вищої освіти, що неминуче спричинить підвищення компетентності фахівців, зростання трудового потенціалу в народному господарстві, стабілізацію соціально-економічної ситуації, а, отже, і зростання продуктивності праці – головного важеля розвитку національної економіки.

Література

1. Васильев Ю.С., Глухов В.В., Фёдоров М.П. Экономика и организация управления вузом: Учебник. – 2-е изд., испр. и доп. / Под. ред. В.В. Глухова. – СПб.: Лань, 2000. – 386 с.
2. Глазунова Л.А. Оценка профессиональной компетентности в профобразовании Великобритании // Среднее профессиональное образование. – 2003. – № 4. – С. 47–49.
3. Захаров Ю.А., Москинов В.А. Основные пути повышения качества высшего образования // Университетское управление: практика и анализ. – 2005. – № 1. – С. 100–103.

УДК 338.24

С. М. ТАРАНЕНКО
Хмельницький національний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ І КОРПОРАТИВНИХ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуті загальні та корпоративні принципи управління, їх застосування та аналіз в умовах сучасних українських підприємств. Автор вважає, що сучасний підхід до управління підприємством чи корпорацією полягає у вивченні та аналізі застосованих принципів управління і формуванні команди з врахуванням результатів цього аналізу.

Universal and corporative principles of management examine in the article.

Ключові слова: менеджмент, принципи управління, корпоративні принципи, оцінка, аналіз.

Принцип є результатом наукового пізнання, при цьому слід урахувувати, що не всі закономірності, відносини і взаємозв'язки управління сьогодні досліджені та сформульовані у вигляді принципів. Практична дія принципів не залежить від них самих, а повністю визначається ставленням до них людей. Лише знати принципи недостатньо, необхідно ще хотіти і могли застосувати їх в управлінській діяльності.

На практиці принципами управління керуються згідно з політичними, соціально економічними та культурними умовами, що склалися в суспільному суспільстві. Принципи управління обґрунтовують, роз'яснюють зв'язки як між об'єктом так і суб'єктом управління, так і в середині кожного з них. Вони відображають властивості, притаманні управлінській системі в цілому, а також окремим її елементам, явищам процесам. Принципи відображають зміст і взаємозв'язки основних елементів системи управління. Принципи управління динамічні за змістом і формою, вони формуються людьми у зв'язку з конкретними політичними, соціально-економічними і культурними чинниками, відображаючи ступінь творчого використання закономірностей управління. Безпосередньо на практиці принципи управління набувають характеру норми, правила, якими керуються